

فصلنامه علمی-پژوهشی تحقیقات مرتع و بیابان ایران

جلد ۱۹، شماره ۳، صفحه ۴۸۹-۴۸۲ (۱۳۹۱)

تعیین الگوی پراکنش گونه‌های گیاهی غالب مراتع کوهستانی زاگرس مرکزی (مطالعه موردی: منطقه دیشموک در استان کهگیلویه و بویراحمد)

اسفندیار جهانتاب^۱، یاسر قاسمی آریان^۲، عادل سپهری^۳، بهاره حنفی^۴ و عنایت‌الله یزدان‌پناه^۵

*۱- نویسنده مسئول، دانشجوی دکترای علوم مرتع، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه تهران

پست الکترونیک: e.jahantab@yahoo.com

۲- دانشجوی دکترای بیابانزدایی، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه تهران

۳- استاد، گروه مرتع‌داری، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

۴- کارشناسی ارشد مرتع‌داری، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

۵- مربی دانشگاه پیام نور یاسوج

تاریخ پذیرش: ۹۰/۰۴/۱۲

تاریخ دریافت: ۸۹/۱۰/۰۶

چکیده

آگاهی از الگوی پراکنش مکانی گیاهان در هر منطقه از مقدمات و ضروریات اندازه‌گیری و بررسی پوشش گیاهیست که در تعیین روش مدیریت نقش به‌سزایی دارد. به‌منظور تعیین الگوی پراکنش ۳ گونه *Kelussia Artemisia aucheri* و *Prangos ferulaceae* از گونه‌های غالب منطقه دیشموک در شمال‌غرب استان کهگیلویه و بویراحمد، ۱۰۰ پلات ۲*۲ مترمربعی در امتداد ۶ ترانسکت ۱۰۰ متری به‌طور تصادفی مستقر شد و تعداد پایه‌های گیاهی مورد نظر در هر پلات شمارش گردید. با استفاده از این اطلاعات، مناسبترین و دقیق‌ترین شاخصهای کوادراتی پراکنش (شاخص گرین و شاخص مورسیتی استاندارد) محاسبه شدند. نتایج نشان داد که الگوی پراکنش گونه‌های *Kelussia odoratissima* و *Prangos ferulaceae* تصادفی با گرایش به حالت کپه‌ای خفیف تا متراکم است و الگوی پراکنش گونه *Artemisia aucheri* به‌صورت یکنواخت تا تصادفی با گرایش کپه‌ای بسیار خفیف است.

واژه‌های کلیدی: الگوی پراکنش، شاخصهای کوادراتی، زاگرس مرکزی.

مقدمه

پراکنش گیاهان نقش بسیار مهمی در ارزیابی یکنواختی و عدم یکنواختی محیطی، نوع تکثیر و تولید مثل، انتشار، رقابت و الگوهای رفتاری گیاهان و تعیین روشهای مناسب و دقیق برای اندازه‌گیری خصوصیات کمی گیاهان مثل پوشش و تراکم دارد (Johnson & Zimmer, 1985).

الگوی پراکنش گیاهان یکی از مهمترین ویژگیهای جوامع گیاهیست که مفهوم آن، مربوط به شرایط قرار گرفتن یک گونه و توزیع آن در یک جامعه گیاهی می‌باشد (Malhado & Petreire, 2004). بررسی الگوهای

آگاهی از پراکنش مکانی گیاهان در هر منطقه از مقدمات و ضروریات اندازه‌گیری و بررسی پوشش گیاهیست (Myers, 1978). تجزیه و تحلیل الگوی پراکنش گیاهان از مهمترین ابزار برای انتخاب روشهای نمونه‌برداری در مطالعات بوم‌شناسی است (Legendre, 2002). الگوی پراکنش گیاهان می‌تواند در تعیین روش صحیح برآورد تراکم جوامع گیاهی مؤثر باشد (Odum, Krebs, 1999). شاخصهای مختلفی با توجه به انتخاب واحد نمونه‌برداری (کوادرتهای نقطه) برای کمی نمودن الگوهای پراکنش گیاهان وجود دارد که عبارتند از: شاخصهای تعیین الگوی پراکنش با استفاده از کوادرتهای و شاخصهای فاصله‌ای پراکنش (Ludwing & Reynolds, 1988). به منظور تعیین الگوی پراکنش با توجه به نوع واحد نمونه‌برداری (نقطه یا کوادرتهای) شاخصهای فاصله‌ای و کوادرتهای مختلفی ارائه شده است. به طوری که به شاخصهای واریانس به میانگین، گرین، لیود، موریسیتا و موریسیتای استاندارد، می‌توان به عنوان شاخصهای اصلی کوادرتهای اشاره نمود. (Green, 1966). حداقل نمونه را برای تعیین الگوی پراکنش، ۵۰ پلات و در حالت کپه‌ای شدید حداقل ۲۰۰ پلات ذکر نمود. گرینگ - اسمیت با مقایسه شاخصهای تعیین الگوی پراکنش بیان کرد که شاخص موریسیتای استاندارد نسبتاً مستقل از اندازه و تعداد پلات و اندازه جمعیت است و تغییرات تراکم بر روی آن اثری ندارد (Krebs, 1999; Myers, 1978). موسایی و بصیری (۱۳۸۶) در تحقیقی با عنوان مقایسه کارایی شاخصهای تعیین الگوی پراکنش در درمنه‌زارهای استان یزد، اظهار داشتند که از بین شاخصهای کوادرتهای، شاخص گرین بالاترین دقت را داشته و شاخص موریسیتای استاندارد در مناطقی با پوشش بیش از ۵

درصد، پراکنش خود کپه‌های خفیف و تک‌بوته‌ها را به خوبی نشان می‌دهد. (Meirelles & Barreto Luiz, 1995). با بررسی الگوی پراکنش ۱۶ گونه درختی نشان دادند که غیر از دو گونه بقیه دارای الگوی پراکنش کپه‌ای هستند. آنها نتیجه گرفتند که الگوی کپه‌ای یکی از الگوهای است که اغلب مشاهده می‌شود. (Peter et al., 1996). نشان دادند که در همه مقیاس‌ها، الگوی پراکنش در گونه *Atemisia sphaerocarpa* تصادفی و در گونه *barrelieri* کپه‌ای است. زارع چاهوکی و طویلی (۱۳۸۷) در مطالعه‌ای با عنوان ارزیابی کارایی شاخصهای فاصله‌ای و کوادرتهای در تعیین الگوی پراکنش، شاخصهای فاصله‌ای تعیین الگوی پراکنش (ابرهارت، هاپکینز و هولگیت) و شاخصهای کوادرتهای پراکنش (نسبت واریانس به میانگین، موریسیتا و موریسیتای استاندارد) چند گونه مرتعی در منطقه نیر استان یزد را محاسبه نمودند. نتایج آنها نشان داد که توزیع گونه‌های *Cornulaca Seidletzia Haloxylon aphyllum monochantha Rosmarinus* و *Zygophyllum eurypterum* در منطقه مورد مطالعه تابع الگوی تصادفی است، در حالی که الگوی پراکنش گونه *Ephedra strobiliceae* از نوع کپه‌ای می‌باشد. نتایج آنها نشان داد که شاخصهای فاصله‌ای مورد استفاده در بیشتر برای هر گونه گیاهی، یک نوع الگو را نشان می‌دهند، بنابراین دقت این شاخصها در مقایسه با شاخصهای کوادرتهای بیشتر است و تعیین پراکنش با استفاده از کوادرتهای به دلیل اثرات ناشی از تعداد، سطح و شکل کوادرتهای کارایی کمتری نسبت به شاخصهای فاصله‌ای دارند.

تشخیص الگوی پراکنش گونه‌های مختلف می‌تواند در تعیین راهبرد نمونه‌برداری مفید باشد و در مطالعات

تعیین الگوی پراکنش گونه‌های گیاهی...

به حیات خود ادامه دهد. این گیاه جزو گیاهان افزایشنده بوده و تجدیدحیات و قوه نامیه، تولید علوفه، میزان تولید بذر و عمق ریشه‌دوانی آن بسیار خوب می‌باشد. در خاک‌های سنگین تا نیمه‌سنگین نفوذپذیری کم تا متوسط با بافت لومی، لومی رسی، لومی شنی و سنگلاخی رویش دارد.

مواد و روشها

منطقه مورد مطالعه

منطقه مورد مطالعه در شمال غرب استان کهگیلویه و بویر احمد در شهرستان کهگیلویه، بر روی ناهمواریهای کوه‌های برف‌گیر و صعب‌العبور دلفروز واقع شده است. منطقه مورد مطالعه در محدوده جغرافیایی $50^{\circ}18'$ تا 23° عرض شمالی 50° طول شرقی و $31^{\circ}27'$ تا 31° عرض شمالی واقع شده است. متوسط بارندگی در نزدیکترین ایستگاه به منطقه ۸۶۵ میلی‌متر و دمای متوسط ۱۵ درجه سانتی‌گراد می‌باشد. اقلیم منطقه با استفاده از روش دومارتن نیمه‌مرطوب تعیین شد. خاک منطقه معمولاً کم‌عمق غیریکنواخت، همراه با بیرون‌زدگیهای سنگی نسبتاً زیاد است، اما در برخی از قسمت‌ها خاک‌های نیمه‌عمیق سنگریزه‌دار وجود دارد. تیپ‌های گیاهی موجود در این منطقه عبارتند از: *Prangos - Kelussia*، *Prangos - Daphne.Ferulago* همچنین برخی گونه‌های گیاهی دیگر عبارتند از: *Astragalus*، *Cichorium intybus*، *Kelussia odoratissima.Ferulago angulata* sp. و

Artemisia aucheri

روش تجزیه و تحلیل

به‌منظور بررسی الگوی پراکنش گونه‌های گیاهی غالب، ۳ گونه *Kelussia artemisia aucheri*

بوم‌شناسی علت پیدایش چنین الگوهایی بررسی می‌شود. همچنین دانستن الگوی پراکنش گونه‌های گیاهی، در انتخاب فواصل کشت گیاهان در برنامه‌های اصلاح مراتع، مفید است.

گونه کرفس کوهی با نام علمی *Kelussia odoratissima* Mozaff. بومی ایران می‌باشد. کرفس کوهی گیاهی چندساله و از خانواده چتریان است. کرفس کوهی کاربردهای مختلف و متعددی در مصارف خوراکی، دارویی، علوفه‌ای و بسیاری از موارد دیگر دارد. کرفس کوهی دارای استفاده‌های متنوع و با ارزشی است که می‌توان با معرفی و بهبود آن، به ایجاد منابع جدید درآمدی برای معیشت بهره‌برداران اقدام کرده و با بهبود وضعیت معیشتی بهره‌برداران و کاهش چرای بی‌رویه دام به تعادل دام و مرتع در منطقه، کمک کرد. گونه جاشیر (*Prangos ferulacea*) گیاهیست پایا و بلند که عمدتاً به‌عنوان علوفه‌ای غنی در تغذیه دام‌ها استفاده می‌شود. این گیاه در بسیاری از مناطق ایران یکی از گیاهان مهم در تأمین علوفه زمستانی دام‌ها محسوب می‌شود. به‌طوری‌که مردم، جاشیر را برای تغذیه دام بهتر از یونجه می‌دانند.

گیاه *Artemisia aucheri* به لحاظ استفاده دارویی و صنعتی با دارا بودن ترکیبات شیمیایی و اسانس گیاهی اهمیت ویژه‌ای دارد و ارزش غذایی آن به‌علت داشتن ۱۰ درصد پروتئین خام و ۳۴ درصد الیاف خام و دیگر فاکتورهای غذایی نسبتاً متوسط می‌باشد و نسبت به گونه‌های خوش‌خوراک موجود از درجه اهمیت پایین برخوردار است و در صورت نبودن علوفه کافی این گیاه مورد تعلیف دام‌ها و وحوش قرار می‌گیرد. این گونه نسبت به سرما و خشکی و همچنین چرای دام مقاوم بوده، به‌طوری‌که در یک دوره طولانی خشکی ۶ ماهه قادر است

شاخص استاندارد مورسیتا از ۱- تا ۱+ و با حدود اطمینان ۹۵ درصد در محدوده ۰/۵+ تا ۰/۵- قرار دارد. در الگوی تصادفی مقدار I_p برابر صفر، در آرایش کپه‌ای بزرگتر از صفر و در آرایش یکنواخت کوچکتر از صفر است.

$$GI = \frac{\left(\frac{S^2}{X}\right) - 1}{n-1} \quad \text{ب) شاخص گرین: از این}$$

شاخص می‌توان برای محاسبه درجه کپه‌ای بودن استفاده کرد. که در آن:

$$S^2 = \text{میانگین تعداد افراد در واحدهای نمونه برداری (کوادرتهای)}$$

\bar{x} = واریانس تعداد افراد در کوادرتهای و n = تعداد کل افراد در کوادرتهای می‌باشد.

در حالت تصادفی، $GI = 0$ و در حالت حداکثر کپه‌ای $GI = 1$ می‌باشد و مقادیر منفی $GI < 0$ نشان‌دهنده الگوی یکنواخت می‌باشد (Myers, 1978).

نتایج

میزان تراکم گونه‌های *Kelussia* *Artemisia aucheri* و *Prangos ferulaceae* و *odoratissima* به ترتیب ۰/۳۱، ۰/۱ و ۰/۷۳ در مترمربع و میزان پوشش این گونه‌ها در واحد سطح به ترتیب ۲۷/۳، ۹/۲ و ۶۳/۳ درصد محاسبه گردید. جدولهای ۱، ۲ و ۳ الگوی پراکنش گونه‌های مورد مطالعه را نشان می‌دهند. مقایسه شاخصها نشان می‌دهد که پراکنش گونه‌های درمنه کوهی، کرفس کوهی و جاشیر از الگوی تصادفی با گرایشهای متفاوت پیروی می‌کنند، به طوری که از گونه درمنه کوهی به سمت گونه جاشیر این تمایل به حالت کپه‌ای بودن بیشتر می‌شود.

Prangos ferulaceae و *odoratissima* در منطقه مورد مطالعه انتخاب شد. نمونه برداری به روش تصادفی در محدوده ۱۵۰۰ هکتاری با استقرار ۱۰۰ پلات ۲×۲ مترمربعی در امتداد ۶ ترانسکت ۱۰۰ متری انجام شدند. تعداد پایه‌های ۳ گونه گیاهی غالب منطقه در داخل هر پلات شمارش و با استفاده از اطلاعات آن شاخصهای کوادراتی مورسیتای استاندارد و گرین با استفاده از معادلات زیر محاسبه شدند.

الف) شاخص مورسیتای استاندارد: Smith-Grill (1975) شاخص مورسیتا را با قرار دادن آن در یک مقیاس مطلق ۱- و ۱+ اصلاح کردند. بدین منظور ابتدا شاخصهای یکنواختی و کپه‌ای محاسبه می‌گردد.

$$Mu = \frac{X_{0.975}^2 - n + \sum x_i}{(\sum x_i) - 1} \quad \text{رابطه ۱- شاخص یکنواختی:}$$

$$Mc = \frac{X_{0.025}^2 - n + \sum x_i}{(\sum x_i) - 1} \quad \text{رابطه ۲- شاخص کپه‌ای:}$$

$X_{0.975}^2$: مقدار کای اسکوتر جدول با درجه آزادی $n-1$ که دارای ۹۷/۵ درصد مساحت در سمت راست است.

$$I_p = 0.5 + 0.5 \left(\frac{I_d - M_c}{n - M_c} \right) \quad X_{0.025}^2: \text{مقدار کای}$$

اسکوتر جدول با درجه آزادی $n-1$ که دارای ۲/۵ درصد مساحت در سمت راست است.

$$I_p = 0.5 \left(\frac{I_d - 1}{M_u - 1} \right) \quad \text{اگر } I_d > M_c > 1$$

$$I_p = -0.5 \left(\frac{I_d - 1}{M_u - 1} \right) \quad \text{اگر } M_c > I_d > 1$$

$$I_p = -0.5 + 0.5 \left(\frac{I_d - M_u}{M_u} \right) \quad \text{اگر } 1 > I_d > M_u$$

$$\text{اگر } 1 > M_u > I_d$$

جدول ۱- مقادیر شاخصهای کوادراتی برای تعیین الگوی پراکنش در رویشگاه گونه درمنه کوهی

(Artemisia aucheri)

شاخصهای کوادراتی	مقدار محاسبه شده	الگوی پراکنش
مورسیتای استاندارد	۰/۹۵-	یکنواخت
گرین	۰/۶۰	تصادفی تمایل به کپه‌ای

جدول ۲- مقادیر شاخصهای کوادراتی برای تعیین الگوی پراکنش در رویشگاه گونه کرفس کوهی

(Kelussia odoratissima)

شاخصهای کوادراتی	مقدار محاسبه شده	الگوی پراکنش
مورسیتای استاندارد	۰/۶۶	تصادفی تمایل به کپه‌ای
گرین	۰/۱۸	تصادفی تمایل به کپه‌ای

جدول ۳- مقادیر شاخصهای کوادراتی برای تعیین الگوی پراکنش در رویشگاه گونه جاشیر

(Prangos ferulaceae)

شاخصهای کوادراتی	مقدار محاسبه شده	الگوی پراکنش
مورسیتای استاندارد	۰/۶۷	تصادفی تمایل به کپه‌ای
گرین	۰/۲۱	تصادفی تمایل به کپه‌ای

بحث

به منظور اجتناب از ایجاد ابهام به دلیل تفاوت‌های احتمالی بین شاخصهای تعیین الگوی پراکنش گیاهان و میزان اطلاعاتی که هر یک از این شاخصها دربردارند، از شاخصهای مورسیتای استاندارد و گرین که از مناسبترین و دقیقترین شاخص‌های تعیین الگوی پراکنش گیاهی هستند (Smith-Grill (1975)؛ موسایی و بصیری، ۱۳۸۶) استفاده شد. گونه‌های *Kelussia odoratissima* و *Artemisia aucheri* و *Prangos ferulaceae* که از گیاهان مناطق کوهستانی هستند، به دلیل شرایط سخت محیطی به طور تصادفی با گرایش‌های متفاوت مستقر شده‌اند.

نتایج نشان داد که گیاه درمنه کوهی در منطقه دارای تراکم کمی (حدود ۰/۱ مترمربع) است و گیاهان فاصله زیادی از یکدیگر دارند. الگوی توزیع این گونه یکنواخت تا تصادفی با گرایش به حالت کپه‌ای بسیار خفیف است، بدین شکل که کپه‌های کوچک درمنه در بین تک‌بوت‌ها به خوبی نمایان و قابل تشخیص هستند. به طوری که شاخص گرین شدت کپه‌ای بوت‌ها را نشان داده و شاخص مورسیتای استاندارد پراکنش یکنواخت خود کپه‌ها و تک‌بوت‌ها را نشان داده است. به طور کلی ماهیت پراکنش بوت‌های درمنه به دلیل شرایط ادا فیزیکی و مورفولوژیکی و محیطی بدین صورت است که بوت‌ها در بعضی قسمت‌ها به صورت جفتی، سه تایی و گاهی ۴ و ۵ تایی در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند و کپه‌های کوچکی را

تحت تأثیر اندازه و تعداد پلات قرار دارد که از محدودیت‌های این روش است. در مناطقی که تراکم گیاهان بسیار کم باشد، در هنگام استقرار کوادرات‌ها، تعداد زیادی از کوادرات‌ها بدون فرد و در تعدادی ممکن است یک یا چند فرد جای گیرند، بنابراین واریانس تعداد افراد شمارش شده در کوادرات‌ها افزایش می‌یابد. در این حالت شاخصهای کوادراتی گرایش به سمت حالت تصادفی را نشان می‌دهند. البته در مناطق پرتراکم، در بیشتر کوادرات‌های استقرار یافته تعداد بیشتری فرد جای می‌گیرد، در نتیجه واریانس تعداد افراد کاهش یافته و شاخصهای کوادراتی، پراکنش یکواخت گیاهان را مشخص می‌کنند.

به‌طور کلی می‌توان اظهار داشت، با افزایش تراکم گونه‌ها، الگوی پراکنش از حالت توزیع یکواخت به سمت توزیع تصادفی با گرایش به حالت کپه‌ای و همچنین، افزایش شدت گرایش به حالت کپه‌ای تمایل پیدا کرده است.

منابع مورد استفاده

- برهانی، م.، بصیری، م. و ارزانی، ح.، ۱۳۸۳. مقایسه روشهای برآورد تراکم گونه درمنه دشتی در مراتع استپی استان اصفهان. مجموعه مقالات سومین همایش ملی مرتع و مرتعداری ایران، صفحه ۶۷۴-۶۶۳.
- زارع چاهوکی، م.ع. و طویلی، ع.، ۱۳۸۷. ارزیابی کارایی شاخصهای فاصله‌ای و کوادراتی در تعیین الگوی پراکنش چند گونه مرتعی مناطق خشک (مطالعه موردی: مراتع جنوب منطقه نیر استان یزد). مجله علمی پژوهشی مرتع، سال دوم، شماره دوم، صفحه ۱۱۲-۱۰۱.
- مقدم، م.ر.، ۱۳۸۱. اکولوژی کمی پوشش گیاهی. انتشارات دانشگاه تهران، ۱۲۰ صفحه.

ایجاد می‌نمایند. تأثیر گیاهان بر روی یکدیگر در نتیجه رقابت برای آب از عوامل دیگر ایجاد پراکنش یکواخت در جوامع کم‌تراکم است. موسایی و بصیری (۱۳۸۶) به نتایج مشابهی دست یافتند.

الگوی پراکنش گیاه کرفس کوهی با تراکم متوسط (۰/۳۱)، گرایش بیشتری به سمت پراکنش کپه‌ای دارد. به‌طوری‌که شاخص مورسیتی استاندارد شدت کپه‌ای بودن را بیشتر نشان داده و شاخص گرین پراکنش تصادفی گونه و گرایش کم به سمت کپه‌ای را نشان می‌دهد (جدول ۲). الگوی پراکنش گیاه جاشیر با تراکم بالا (۰/۷۳)، که بیشترین تراکم را در منطقه داشته، گرایش به سمت کپه‌ای متراکم داشته و گیاهان به هم نزدیک می‌شوند، به‌طوری‌که فواصل بین کپه‌ها به فواصل گیاهان در داخل کپه‌ها نزدیک‌تر شده است. به‌طوری‌که هر دو شاخص مورسیتی استاندارد و گرین شدت کپه‌ای بودن را نشان می‌دهند (جدول ۳).

نتایج زارع چاهوکی و طویلی (۱۳۸۹) نشان داد که استفاده از شاخصهای کوادراتی فاصله‌ای، برای تعیین الگوی پراکنش در مورد یک گونه گیاهی و در یک منطقه نتایج متفاوتی دربردارد. همچنین مشاهده شد که شاخصهای فاصله‌ای (ابرهارت، هاپکینز و هولگیت) در بیشتر موارد برای هر گونه گیاهی یک نوع الگو را نشان می‌دهند. همچنین آنها نتیجه گرفتند که دقت این شاخصها در مقایسه با شاخصهای کوادراتی بیشتر است. تعیین پراکنش با استفاده از کوادرات به دلیل مشکلات ناشی از تعداد، سطح و شکل کوادراتها کارایی کمتری نسبت به شاخصهای فاصله‌ای دارند. برهانی و همکاران (۱۳۸۳) نیز بیان کردند که روشهای کوادراتی به شدت تحت تأثیر جامعه گیاهی مورد مطالعه قرار دارند. این تغییرپذیری

- population of Angico, *Andenathera peregrine*. *Barz. Journal of Biology*, 64(2):243-249.
- Meirelles, M.L. and Barreto Luiz, A.F., 1995. *Padroes espaciais de arvores de um cerrado em Brasilia, DF. Revista Brasileira de Botânica*, 18: 185-189.
 - Myers, J.H., 1978. Selecting a measure of dispersion. *Environment Entomol.* 7: 619-621.
 - Odum, E.P., 1986. *Ecologia Guanabara Koogan*. Rio de Janeiro, RJ, Brazil.
 - Peter, H., Pugnaire, F.I., Clark, S.C. and Incoll, I.D., 1996. Spatial patterns in two-tiered semi-arid shrub lands in southeastern.
 - Smith-Grill, S.J., 1975. Cytophysiological basis of disruptive pigmentary pattern in the leopard frog, *Rana pipiens*. II. Wild type and mutant cells specific pattern. *Journal of Morphology*, 146: 35-54.
- موسایی، م. و بصیری، م.، ۱۳۸۶. مقایسه کارایی شاخصهای الگوی پراکنش در گراس لندهای استان یزد. *مجله علوم کشاورزی و منابع طبیعی ایران*، ۴۰(۲): ۴۹۴-۴۸۳.
 - Green, R.H., 1966. Measurement of non-randomness in spatial distributions. *Res Population Ecol*, 8: 1-7.
 - Johnson, R.B. and Zimmer, W.J., 1985. A more powerful test for dispersion using distance measurements. *Ecol.*, 66: 1084-1085.
 - Krebs, C.J., 1999. *Ecological methodology*. 2nd Ed, Addison Wesley educational Pub, Inc., California.
 - Legendre, P., 2002. The consequences of spatial structure for the design and analysis of ecological field surveys. *Ecography*, 25: 601-615.
 - Ludwig, J.A. and Reynolds, J.F., 1988. *Statistical Ecology*. Wiley-Interscience Pub., USA.
 - Malhado A.C. and Petreire, J.M., 2004. Behavior of dispersion indices in pattern. detection of a

**Study on distribution pattern of dominant plant species of mountainous rangelands in central Zagros
(Case Study: Dyshmuk region in Kohgilouyeh and Boyerahmad province)**

Jahantab, E.^{1*}, Ghasemi Aryan, Y.², Sepehri, A.³, Hanafi, B.⁴ and Yazdan panah, E.A.⁵

1*- Corresponding Author, PhD Student In Rangeland Sciences, Faculty of Natural Resources, University of Tehran, Karaj, Iran,
Email: e.jahantab@yahoo.com

2- PhD Student In Combat Desertification, Faculty of Natural Resources, University of Tehran, Karaj, Iran.

3- Professor, Faculty of Natural Resources, Agriculture & Natural Resources University of Gorgan, Gorgan, Iran.

4- MSc In Range Management, Faculty of Natural Resources, Agriculture & Natural Resources University of Gorgan, Gorgan, Iran.

5- Research Instructor of Payam Noor University of Yasuj, Yasuj, Iran.

Received: 27.12.2011 Accepted: 03.07.2011

Abstract

Knowledge of the plant distribution pattern in each region is of principles and fundamentals of vegetation survey and measurement that plays an important role in the selection of management approaches. A study was performed to determine the distribution pattern of three dominant species of *Artemisi aucheri*, *Kelussia odoratissima* and *Prangos ferulaceae* in Dyshmuk region in northwestern Kohgilouyeh and Boyer Ahmad province. One hundred quadrates of 2×2 m were randomly located along six transects of 100-m length and the number of each species was recorded. Using this information, the most appropriate and accurate quadrate-based distribution indices (Green and standard Morisitat indices) were calculated. According to the results, *Kelussia odoratissima* and *Prangos ferulaceae* showed a random distribution pattern while distribution pattern of *Artemisia aucheri* was uniform to random.

Key words: distribution pattern, quadrate-based indices, Central Zagros